

MÜZİNİB MEVLİDİ

Muznib's Mawlid

Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Ankara, Türkiye
merdogandr@gmail.com

Ahmet GÜRBÜZ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Ankara, Türkiye
ahmetgurbuz.635@gmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received:
08.12.2022

Kabul/Accepted:
26.12.2022

Sayfa/ Page:
1-23

Öz

Türk kültürünün önemli değerlerinden olan mevlid yazma ve okuma geleneğinin yanısıra Türkçe dışında farklı dillerde, ayrıca Anadolu coğrafyası dışında farklı bölgelerde de mevlidler kaleme alındığı bilinmektedir. Mevlidle ilgili son yıllarda yeni birçok çalışma yapılmış, bilinmeyen mevlid metinleri yayınlanmış, literatür oldukça genişlemiştir. Bununla birlikte yine de henüz üzerinde çalışma yapılmayan, metni yayınlanmayan mevlidler mevcuttur. Bu yazıda üzerinde durulan mevlid de bunlardandır. Bilinen tek el yazma nüshası Ankara Milli Kütüphane'de bulunan bu mevlid, kütüphane kataloğunda Dağıstanlı Zekeriyya bin Abdülgaaffar adına kaydedilmiştir. Ancak yazma incelendiğinde adı geçen şahsın müellif değil, müstensih olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevlid, metinde iki yerde geçen Müznib mahlaslı bir şaire ait olmalıdır. Bu şairle ilgili elde hiçbir bilgi yoktur. Yalnız 1802-1803'te hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Eser mesnevi nazım şekliyle, *mefâilün/mefâilün/feûlün* kalıbına uygun olarak yazılmıştır. 393 beyitten oluşan *Müznib Mevlidi*, muhteva itibarıyla Süleyman Çelebi'nin mevlidine paralel bir niteliktedir. Eserde mucizat, vefatu'n-Nebî, miraç, veladet bölümlerinin ağırlığı teşkil ettiği görülmektedir. Dil açısından ilginç olan bu eser; çoklukla Klasik Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olmakla birlikte, bunun yanında, Eski Anadolu, Azerbaycan, Irak-Türkmen, kısmen de Doğu Türkçesi'nin izlerini taşımaktadır. Türk dünyasındaki Hz. Peygamber sevgisini ve mevlid tesirini yansıtmaya açısından önemli olan bu eser üzerinde bilindiği kadarıyla şimdiye kadar herhangi bir ilmi çalışma yapılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlid, Süleyman Çelebi, Zekeriyya bin Abdülgaaffar Dağıstani, Müznib.

Abstract

It is known that the tradition of writing and reading mawlid, which is one of the important values of Turkish culture, became popular and spread after the work of Süleyman Çelebi. Mawlid were written in different languages other than Turkish, and they were written in different regions apart from Anatolian geography. Many new studies have been carried out on mawlid in recent years; unknown mawlid texts have been published and the literature has expanded considerably. However, there are still some mawlid that have not yet been studied and the text of which has not been published. The mawlid discussed in this article is also in this context. This mawlid which's the only known manuscript copy is in the Ankara National Library, was recorded in the library catalog in the name of Zekeriyya bin Abdülgaaffar from Dagestan. However, when the manuscript was examined, it was concluded that the person mentioned was not the author, but the copyist. The mawlid must belong to a poet with the pseudonym Müznib, who is mentioned in two places in the text. There is no information about this poet. It is understood that he was alive only in 1802-1803. The work was written in masnawi verse, in accordance with the pattern of aruz mefâilün/mefâilün/feûlün. Muznib's Mawlid, which consists of 393 couplets in all, presents a development parallel to Süleyman Çelebi's mawlid in terms of content. It is seen that the sections of mucizat, vefatu'n-Nebî, ascension and veladet constitute the weight in the work. Although this work, which is interesting in terms of language, was mostly written in Classical Ottoman Turkish, it also has traces of Old Anatolian, Azerbaijani, Iraqi-Turkmen and partially Eastern Turkish. As far as is known, no scientific study has been done on this work, which is important in terms of reflecting the love of the Prophet and the influence of mawlid in the Turkish world.

Keywords: Mawlid, Süleyman Çelebi, Zekeriyya bin Abdülgaaffar Dağıstani, Muznib.

Atf/Citation: Erdoğan, M. ve Gürbüz A. (2022). Müznib mevlidi. *International Journal of Filologia* ISSN: 2667-7318 5(8), 1-23

Bu yazının özeti Mustafa Erdoğan tarafından 27-29 Ekim 2022 tarihleri arasında Sivas'ta yapılan "Süleyman Çelebi Türk Kültüründe Mevlit Geleneği Uluslararası Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur. Mevlid metni ilk defa burada yayınlanmaktadır.

Giriş

Bilindiği üzere, şefkat ve merhamet timsali yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Türk milleti tarafından büyük bir sevgi ve saygı ile benimsendiğini gösteren en güzel delillerden biri de O'nunla ilgili edebi türlerin çokluğudur. Hz. Peygamber'in dünyayı teşriflerinden vefatına, isimlerinden maddî ve manevî özelliklerine, miracından hicretine, gazalarından mucizelerine, sözlerinden ahlakına kadar her yönü Türk şair ve yazarları tarafından edebi eserlere konu edilmiş, O'nun hakkında belki de binlerce övgü şiiri söylenmiştir. Bu yaygın edebi türler içinde Hz. Peygamber'in doğumunu konu alan mevlidlerin ayrı bir önemini olduğu da bilinmektedir. Her ne kadar mevlid denilince insanların aklına hemen merhum Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necafı* gelse de, mevlidin sadece bundan ibaret olmadığı muhakkaktır. Süleyman Çelebi'nin eseri ilk örneklerden olmakla, duygu yoğunluğu ve Türkçesinin güzelliği gibi yönleriyle bu türün zirvesi olmakla birlikte, daha onlarca mevlid metni vardır. Bunların biz farkında olmasak da hep birlikte mevlid dağımı yücelttikleri anlaşılmaktadır. 2022 yılının Mevlid Yılı ilan edilmesi dolayısıyla konuyla ilgili çeşitli ilmî faaliyetler yapılmıştır. Bu faaliyetlerin mevlid türüyle ilgili literatürü, bilgilerimizi zenginleştireceği muhakkaktır. Tarihte yazılmış, fakat günümüzde pek fazla bilinmeyen mevlidlerde biri de Zekeriyya bin Abdülgaffar-ı Dağıstanî'ye ait olarak gösterilen, ama aslında Müznib mahlaslı bir şaire ait olan mevliddir.

1. ŞAİRİN KİMLİĞİ

Eserin bilinen tek yazma nüshası, Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 1886 numarada bulunmaktadır. Bu nüsha hekim, kitap koleksiyoneri ve şair merhum Abdullah Öztemiz'den satın alınmıştır. Öztemiz tarafından eserin baş tarafına ilâ edilen notta şunlar yazılıdır: "KİTAB-I MEVLUD müellif yazısı yegâne nüsha (Bursa'da yazılmıştır) Dağıstan Kumuk Türklerinden Zekeriya Bin Abdülgaffar Dağıstanî Yıl: 1324"

Muhtemelen bu kayıttan hareketle katalogta eserin müellifi olarak Zekeriyya bin Abdülgaffar'ın ismi görünmektedir. Kafkasya muhacirlerinden olduğu anlaşılan Zekeriyya bin Abdülgaffar Efendi'nin adı yazmada üç farklı yerde geçmektedir. Mevlid metninin bittiği kısmın sonunda; "Temmetü'r-risâletü's-şerîfe bi'l-müsemmât *Mevlûdu'n-Nebî* 'alâ-yedi haķiri'l-faķir Zekeriyyâ bin 'Abdulgaffâr Efendi Kışlakî En-Nuĥuvî fi-yevmi bâzâr fi vakti's-şubĥ fi sene 1324 fi 12 şehri Şâbân" (19a) kaydı bulunmaktadır.

Yine yazmanın en sonunda da benzer bir kayıt vardır: "Temmet şud hâze'l-kitâb bi-'avni'llahi'l-Meliki'l-Mennân 'alâ-yedi haķiri'l-faķir ħalîli'l-iĥsân keşiri'l-'ișyân Zekeriyya bin Abdü'l-Gaffâr Efendi fi-Ķâfkân (Kafkas?) ilâ-Beldeti Nuĥu Kışlak 'âzimi ilâ cânibi Burusa ketebehu hâze'l-kitâb fi-mıșrı Burusa fi-mâhı Rebî'ü'l-Evvel fi-ibtidâi şehri ve fi-sene-i 1324 fi-1 mâh Mart." (26b)

Yukarıdaki notlara göre Zekeriyya Efendi'nin babasının adı Abdülgaffar'dır. Kafkasya'nın Nuhu şehrinde, Kışlak bölgesindedir. Burasıyla ilgili yaptığımız kısa araştırmada; Azerbaycan'ın kuzeyinde, Bakü'nün 370 km kuzeybatısında, Büyük Kafkas Sıradağları'nın eteğinde bulunan ve bugün Şeki diye anılan tarihî şehrin 1968'e kadar Nuha diye adlandırıldığını öğrendik. Bu bakımdan bahsedilen yerin burası olma ihtimali vardır. Zekeriya Efendi ve ailesinin Nuhu'dan Bursa'ya göç ettikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca yukarıdaki kayıtlarda iki tarih bulunmaktadır: Mevlidin sonunda 12 Şaban 1324, yazmanın sonunda ise 1 Mart 1324. Birincisi hicrî, ikincisi rûmî olan bu tarihlerin miladi karşılıkları sırasıyla 1 Ekim 1906 ve 14 Mart 1908'dir. Netice itibarıyla Zekeriyya Efendi'nin bu tarihlerde hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca mevlidin de içinde bulunduğu bu yazmayı Milli Kütüphaneye veren merhum Abdullah Öztemiz Hacitahiroğlu, yazmanın üzerine ilâ ettiği notta, Zekeriyya bin Abdülgaffar'ın Kumuk Türklerinden olduğunu yazmıştır.

Ayrıca yazmanın başındaki cilt kapağının iç kısmında; Bursa'nın Kâdiriyye Mahallesi'nde oturan, Osmanlı teb'asından Zekeriyya bin Abdülgaffâr Efendi'nin oğlunun İstanbul ve Batum yoluyla Nuhu'nun Kışlak Mahallesi'ne gidip orada bulunan evini ve emlakını satın tekrar Bursa'ya, çocuklarının yanına dönmek istediğini, bunun için izin ve pasaport isteğini dile getiren bir ilmuhaber kayıtlıdır.

Yazmanın en son sayfasında da "Merĥûm şud Beşir (Beşer gibi yazılmış) bin Molla Zekeriyyâ der-şehr-i Burusa der Maĥalle-i Ķadriyye fi-yevmi Salı vakti 'aşr fi-15 Zi'l-ħa' de sene 1332 senni 30"

(26b) şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Buradan şairin Molla Zekeriyya diye anıldığı ve Beşir adındaki oğlunun 30 yaşında olduğu halde 5 Ekim 1914'te, Bursa'da vefat ettiği anlaşılmaktadır.

Zekeriyya bin Abdülgaffâr adına biyografik kaynaklarda rastlanmamaktadır. Bu şahısla ilgili bilgiler mevlidin de içinde bulunduğu yazmadan elde edilenlerle sınırlıdır.

Diğer taraftan Ankara Milli Kütüphane'de Molla Zekeriya b. Abdülgaffâr Dagistanî adına kayıtlı *Risâletü'l-Efvac* isimli bir eser daha bulunmaktadır. 06 Mil Yz A 3795/3 numarada, vr. 25b-27a arasında bulunan eser, Arapça ve müellif hattı olarak gösterilmiştir. İstinsah tarihi 1324 (1905)'tir. Mevlid gibi bu eser de Abdullah Öztemiz'den satın alınmıştır¹.

Milli Kütüphane yazmalar kataloğunda ayrıca aynı şahıs adına kayıtlı *Tefsîru Suveri'l-Muhtelif* adlı bir eser daha vardır. 06 Mil Yz A 3597/3 numarada, vr. 25b-42b'de bulunan eser Arapça'dır. Yazmada Bakara, Nisa, Talak ve Yasin surelerinin tefsiri yapılmıştır. Bu eser de Abdullah Öztemiz'den satın alınmıştır. Bu eserin başına da Öztemiz tarafından "Dağıstan Kumuk Türklerinden Molla Zekeriyya bin Abdülgaffar'ın Tefsir Kitabı kendi el yazısı ile" notu düşülmüştür. Eserin sonunda söz konusu mevlidde bulunan "Halâş Yâften Der-Küfr" başlıklı Türkçe manzume aynen kayıtlıdır².

Yazma, kütüphanede bu müellif adına kayıtlı olduğundan adı geçen şahıs üzerinde bu kadar çok durulmuştur. Ancak dikkatle değerlendirildiğinde mevlidde bulunan ve yukarıda arz edilen kayıtların istinsah kaydı olduğu anlaşılmaktadır. Yani Zekeriyya bin Abdülgaffar muhtemelen eserin şairi değil, müstensihidir. Kayıtlarda bulunan "alâ-yedi", "ketebehu" gibi ifadeler bunu destekler niteliktedir. Ancak bu konudaki asıl ipucu mevlidin sonundaki telif tarihini gösteren beyitte bulunmaktadır. İlgili beyit şu şekildedir:

Diyem târihini ey merd-i server
Mi `etân elfdir hem seb`a `aşer (393)³

Bu beyitten mevlidin 1217'de (M. 1802-1803) telif edildiği anlaşılmaktadır. Bu beytin hemen arkasından gelen kayıta ise eserin 12 Şaban 1324 tarihinde, miladi 1 Ekim 1906'da, Pazar günü, sabah vaktinde yazıldığı söylenilmektedir (vr. 19a). İki tarih arasında yaklaşık yüz yıllık bir zaman farkı vardır. Eğer 1217 telif, 1324 istinsah tarihi kabul edilirse eseri yazan Zekeriyya bin Abdülgaffar'ın müellif olması biraz zor görünmektedir. Çünkü bir şairin 1217'de telif ettiği eserini 1324'te istinsah etmesi pek makul görünmemektedir. Bu durumda Zekeriyya bin Abdülgaffar müellif değil, müstensihdir demek akla daha yakın gelmektedir.

Yine yazmada mevlidden hemen önce ve aynı yazıyla yazılan muhammesin son bendinde ise Necâtî mahlası geçmektedir:

Necâtî dem-be-dem eyler hülûş-ile münâcâtı (2a)

Benzer şekilde yazmada mevlidden sonra da konuyla ilgili bazı manzumeler varsa da, mevlidden önce ve sonra yazılan bu manzumelerin ayrı değerlendirilmesi gerektiğini, farklı müelliflere ait olduğunu, belki de zamanla anonimleştiğini düşünüyoruz.

Peki bu durumda eserin gerçek şairi kimdir? Bu soruya bizden daha evvel bu konuya kısaca değinen Rıfat Kütük Beyefendi'nin verdiği cevap doğru olmalıdır (Kütük, 2018, s. 50). Eserin müellifi muhtemelen Müznib mahlasını kullanan bir şairdir. Nitekim söz konusu mevlidin giriş bölümünde, 10. beyitte şair mahlasını şöyle söylemektedir:

Bu kemter Müznib'e kimitse rahmet
Yüzine açıla ebvâb-ı cennet (10)

Aynı mahlas manzumenin sonunda, 385. beyitte ise şu şekilde geçmektedir:

Hudâyâ Müznib'in çokdur günahı
Bağışla pâdişâhlar pâdişâhı

Tarihî ve biyografik kaynaklarda bulamadığımız bu Müznib mahlaslı şairin kim olduğu konusunda hiçbir bilgimiz bulunmamaktadır. Yalnız şiirlerinde Müznib mahlasını kullanan Azerbaycan Bakülü Ali Abbas (Elabbas) Müznib diye bir şair varsa da, bu şairin doğum tarihi 1883'tür (Elabbas Müznib,

2006). Elimizdeki mevlidin yazılışı 1802-1803 olduğundan mevlid müellifinin bu şair olması mümkün değildir.

2. ESERE DAİR BİLGİLER

2.1. Adı

Mevcut nüshaya göre eserin adı, mevlidin başlığında “Hāzā Kitābu Mevlūd-nāme” (2b) olarak geçmektedir. Eserin sonundaki, “Temmetü'r-risāletü'ş-şerīfe bi'l-müsemmāt *Mevlūdu'n-Nebī...*” diye başlayan temmet kaydında ise *Mevlūdü'n-Nebī* ifadesi geçmektedir (vr. 19a). Anlaşılan şair eserine ayrıca bir isim vermemiş, yalnız tür adını yazmakla yetinmiştir.

2.2. Yazılış ve İstinsah Tarihi

Mevlid'in son beytinde şair eserin telif tarihini şu şekilde vermektedir:

Diyem tārīhini ey merd-i server
Mi'etān elfdir hem seb'a 'aşer (393)

Bu beyitten mevlidin 1217 (1802-1803)'de telif edildiği anlaşılmaktadır. Bu beytin hemen arkasından gelen kayıta ise eserin 12 Şaban 1324 tarihinde, miladi 1 Ekim 1906'da, Pazar günü, sabah vaktinde yazıldığı söylenilmektedir (vr. 19a).

2.3. Yazılış Sebebi (Sebeb-i Telif)

Şair mevlidi yazma sebebini eserinin 8. beytinde şöyle ifade etmiştir:

Diledim süleyim bir hoşça defter
Ki ola muhbir-i hāl-i Peygamber⁴

Buna göre şair; Hz. Peygamber'in halini haber veren, bir hoşça defter söylemek istemiş ve eserini bunun için yazmıştır.

2.4. Eserin Nüshası

Eserin bugün bildiğimiz yegâne yazma nüshası Ankara Milli Kütüphane'de bulunmaktadır. 06 Mil Yz A 1886 numarada kayıtlı olan yazmanın özellikleri şu şekildedir:

Siyah pandizot bez kaplı, mukavva cilt, 218x167-146x129 mm. ölçülerinde, suyolu filigranlı, sarı renkli kâğıt, 26 varak, ta'lik yazı, 12 satır, istinsah tarihi: 1324 (M. 1906), istinsah yeri Bursa.

Yazmanın baştan eksik olması muhtemeldir. Duracakları ve cetveller kırmızı, yaprakları rutubet lekeli. Abdullah Öztemiz'den 1973'te satın alınmıştır.

Baş: Revā oldur bizüm tek bī-nevāya
Şalāt-ıla selam-ı bī-nihāye⁵ (2b)

Son: Diyem tārīhini ey merd-i server
Mi'etān elfdir hem seb'a 'aşer (19a)

Yazmada mevliden önce münacat türünde bir muhammes ve naat türünde bir gazel bulunmaktadır. Mevliden sonra da muhtelif nazım şekillerinde mevlide davet, mevlidin önemi, ölüm, nasihat vb. konularda yazılmış çeşitli manzumeler vardır. Bazı sayfaların kenarlarında da manzumeler kayıtlıdır.

2.5. Eserin Şekli Özellikleri

2.5.1. Nazım Şekli

Eser temelde mesnevi nazım şekli ile yazılmıştır. Ancak yazmada, mevliden önce, yanlışlıkla kaside başlığıyla yazılmış bir muhammes ve ardından da bir gazel bulunmaktadır.

Mevlid'den sonra da mevlide davet, mevlidin önemi, ölüm gibi konularda söylenmiş gazel, kıt'a, murabba gibi farklı nazım şekillerinde manzumeler varsa da bunların aynı müellife aidiyeti kesin olmadığından bu manzumeler çalışmamızda değerlendirmeye alınmamıştır.

2.5.2. Vezni

Mevlid metni, bu tarz eserlerde çok kullanılan aruzun hezec bahrinin *mefâ' ilün/mefâ' ilün/fe' ülün* kalıbına uygun olarak yazılmıştır. Bununla birlikte eserde Süleyman Çelebi mevlidinden alınan

Ger dilersiz bulasız oddan necât
İşk-ıla derd-ile eydün es-şalât (66)

beytinde ve ondan sonra gelerek salavat ifade eden

Es-şalât ey şâh-ı levlâk es-şalât

Bâ' iş-i icâd-ı eflâk es-şalât (67)

gibi beyitlerde vezin remel bahrinin *fâilâtün/fâilâtün/fâilün* kalıbına dönmektedir.

Mevlidde aruz vezninin genel olarak başarılı bir şekilde kullanıldığını söylemek mümkündür. Ara sıra, ayndan sonra vasal yapmak gibi bazı kusurlar olsa da, eserde fahiş denilebilecek aruz hataları bulunmamaktadır. Nitekim mevliden sonra gelen ve şaire ait olmadığını düşündüğümüz mevlid daveti gibi manzumelerde sık sık aruz hataları görülmektedir.

2.5.3. Beyit Sayısı

Yazmadaki asıl mevlid bölümü 393 beyitten oluşmuştur.

2.6. Eserin Muhtevası

Mevlid bölümünün muhtevası ve genel itibarıyla planı şu şekildedir:

- 1-7. beyitler Hz. Peygamber ve yakınlarına salat ve selam, dört halifeye övgü.
8. beyit sebep-i telif.
- 9-10. beyitler okuyucudan afv ve merhmet isteme.
- 11-13. beyitler konuya hazırlık.
- 14-21. beyitler Hz. Abdullah ile Hz. Amine'nin evlenmesi, Amine'nin bir süre çocuğunun olmaması, çocuğu olması için Allah'a dua etmesi, ziyaretgâhları ziyaret edip adaklar adaması, ansızın duasının kabul edilip hamile olması, şükür için hazineler dağıtılması.
- 22-24. beyitler Hz. Amine'nin hamileliğinin belirginleşip Hz. Muhammed'in gelişinin yaklaşması, bununla ilgili alâmetlerin belirmesi.
- 25-64. beyitler Hz. Peygamber'in doğum gecesinin gelmesi, bu gecede yaşananlar, Hz. Amine'nin rüyası, meleklerin Hz. Amine'ye oğlunu müjdelemesi, Hz. Muhammed'in vasıflarını anlatması (oldukça güzel, örnek beyitler oku 39-44), Hz. Muhammed'in doğum anı, gökten meleklerin inip doğumu kutlamaları, Hz. Peygamber'i selamlamaları, övmeleri. (oldukça güzel, örnek beyitler oku)

8. 65-69. beyitler Hz. Peygamber'e salavatın lüzumu, Süleyman Çelebi'nin meşhur "Ger dilersiz bulasız oddan necat/Aşkıla derd-ile eydün es-salât" beytinin tekrarı, Hz. Peygamber'e salavat getirilmesi.
9. 70-88 beyitler Hz. Peygamber'in doğumuyla meydana gelen hadiseler, Ka'ye karşı secde ve ümmeti için dua etmesi.
10. 89-94. beyitler Hz. Peygamber'e salavatın lüzumu, "Ger dilersiz bulasız oddan necat/Aşkıla derd-ile eydün es-salât" beytinin tekrarı, Hz. Peygamber'e salavat getirilmesi.
11. 95-124. beyitler mucizeler bahsi. Bu bölümde kısa kısa birçok mucizeye işaret edilmiş, yalnız kuru kütüğün ağlaması ve ayın ikiye bölünmesi mucizelerinden biraz daha fazla söz edilmiştir.
12. 125-128. beyitler Hz. Peygamber'e salavatın lüzumu, "Ger dilersiz bulasız oddan necat/Işk-ıla derd-ile eydün es-salât" beytinin tekrarı, Hz. Peygamber'e salavat getirilmesi.
13. 129-233. beyitler mirac mucizesi.
14. 234-239. beyitler dua.
15. 240-244. beyitler Hz. Peygamber'e salavatın lüzumu, "Ger dilersiz bulasız oddan necat/Aşkıla derd-ile eydün es-salât" beytinin tekrarı, Hz. Peygamber'e salavat getirilmesi.
16. 245-370. beyitler vefatu'n-Nebî.
17. 371-387. beyitler öğüt ve dua.
18. 388-392. beyitler Hz. Peygamber'e salavatın lüzumu, "Ger dilersiz bulasız oddan necat/Işk-ıla derd-ile eydün es-salât" beytinin tekrarı, Hz. Peygamber'e salavat getirilmesi.
19. 393. beyit telif tarihi.

Buna göre mevlidin en uzun bölümü 129 beyitle mucizat kısmı olmaktadır. Ardından 125 beyitle vefatu'n-Nebî, 104 beyitle mirac mucizesi kısmı, 39 beyitle Hz. Peygamber'in doğum gecesi ve bu gecede yaşananlar, 18 beyitle Hz. Peygamber'in doğumuyla meydana gelen olağan üstü hadiseler bölümü gelmektedir.

Eserde bölümler arası vasıta ya da geçiş sayılabilecek Süleyman Çelebi'nin mevlidinden alınan beytin ve salavatın tekrar edildiği 4-6 beyitlik kısım 4 defa tekrar edilmiştir. Bu kısmın ve salavat beyitlerinin benzer ifadelerle tekrar edilmesi belki de eserin tıpkı Süleyman Çelebi mevlidinde olduğu gibi, meclislerde okunması niyetiyle yazıldığını gösterebilir.

2.7. Eserin Dil, Yazım ve Anlatım Özellikleri

Müznib Mevlidi bize göre dil açısından ilginç bir eserdir. Mevlidde Klasik Osmanlı Türkçesinin yanında yer yer Eski Anadolu, Azerbaycan ve Irak Türkmen Türkçesi hatta zaman zaman Doğu Türkçesinin özellikleri görülmektedir. Örneğin Eski Anadolu Türkçesi zarf fiil eki -uban/-üben (duruban (75), basuban (81)); emir eki -gıl/-gil (durgil (367)) bu bağlamda değerlendirilebilir.

Eserde kimi Batı Anadolu ağızlarında günümüzde de da görülen yönelme hali yerine yükleme halinin, yükleme hali yerine yönelme halinin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin

Ṭavâfi başladıḡda ehl-i Mekke (95)

dizesinde olduğu gibi.

Metinde "söylerdi" kelimesinin yer yer "sülerdi" olarak okunacak şekilde, ye'siz olarak yazıldığı görülmektedir. Burada bir y düşmesi ve ünlü daralmasının olduğu görülmektedir.

Meleklerden Emîne bu kelâmı

İşitdi dilde sülerdi selâmı (45)

Eserde yer yer Doğu Türkçesinin izleri de görülmektedir. Örneğin eserde belirtme hal ekinin -nı/ni olarak kullanılması bu bağlamda değerlendirilebilir. Sadâni, nidâni (53), Ka'be'ni (34) gibi.

Cihâna şaldılar ġavġa şadâni

Ki birbirine itdiler nidâni (53)

Eser genel itibariyle Batı Türkçesinin dil özelliklerini göstermektedir. Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerinin yanı sıra Azerbaycan Türkçesi ve Irak Türkmen ağızlarının da dil hususiyetleri metinde yer almaktadır. Eserde öne çıkan diğer belli başlı dil özellikleri şunlardır:

Yuvarlaklaşmalar devam etmekle birlikte (beşâretdür (7), oğuyalum (245)) ünlülerde belirgin bir düzleşme görülmektedir: diledim (2b), sevindi (3a), buldı (3a).

Oğuyalum bu dem gökcek fesâne

Ola kim yaşımız gözden revâne (245)

Orta hecede k>ğ değişimi: oğuyalum (245), yığıldı (101).

Kelime sonunda k>ğ sızıcılığı: kırğ (102), bağsağ (226), toğ (226), çoğ (374).

-dUk sıfat-fiil ekinin bulunma durum ekiyle genişletilmiş şekilleri metinde geçmektedir: başladukda (95), itdükde (97), işitdükde (252).

Yönelme durum ekinin bulunma durumu için kullanımına rastlanmaktadır: ayağa durdı (292).

-cAk zarf-fiil eki -IncA anlamında kullanılmaktadır: yitüşcek (109).

-UbAn zarf-fiil eki, 18. yüzyıldan sonra Oğuz Türkmen lehçelerinde yerini -ArAk ekine bırakmaya başlamıştır (Korkmaz 1995:163). Metinde az da olsa bu arkaik biçim geçmektedir: gelüben (119), minüben (137).

Metinde az da olsa ünlü daralmasının örnekleri yer almaktadır: süleyim (8), üve (296)

Eserin Azerbaycan Türkçesi ve Irak Türkmen ağızlarındaki dil özellikleriyle benzeşen kullanımları da vardır. Bunlardan ilki kelime başı b->m- değişimidir. Bu açıdan Azerbaycan Türkçesi daha çok m-yanındadır: men (142), min- (137), munca (230).

İç seste -rl->-ll- gibi ünsüz benzeşmeleri görülmektedir: tökeller (366), ikeller (366), dutallar (221) Bu özellik Irak-Türkmen ağızlarında da görülmektedir (Korkmaz, 2013, s. 190).

Eserde duyulan geçmiş zaman için -mİşDI yapısının yanı sıra Kıpçakçadan geçmiş -p tur-ur şeklinin zamanla kaynaşmasından oluşan -Ipđİr ve -Ip şekilleri (Korkmaz, 2013, s. 184) de kullanılmaktadır. Bugün Azerbaycan Türkçesinde ve Irak Türkmen ağızlarında duyulan geçmiş zaman eki olarak -Ip eki hala kullanılmaktadır (Karahan 2011:73): koyupdur (77), aldadupdur (88), koyupsın (359), n'olupsın (359).

-AndA zarf-fiil ekinin “-ınca, -dığı zaman” anlamında kullanıldığı görülür: tepredende (107), çıkanda (117). Bu ek Azerbaycan sahasında işlek olarak kullanılan bir zarf-fiil ekidir.

Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi eserde son sesinde ünlü bulunan sözcüklere gelen yükleme durumu eki bir yerde +nI/+nU şeklinde gelmiştir: Ka'be'ni (34).

Azerbaycan Türkçesi sahasında görülen ses değişmelerinden biri olan önseste y- türemesi de eserde geçmektedir: yuhuya, yuhuda (153), yirişdi (erişti) (171).

Eski Türkçe kelime başı t- biçimlerinin bazılarının Azerbaycan Türkçesinde korunduğu bilinmektedir. Eserde az da olsa bunun örnekleri yer almaktadır: tökme (279), tökdi (358), tepredüp (83).

Hece ve kelime sonundaki -k/-k sesinin bazı yerlerde korunduğu görülmektedir: kulağum (144), çağırdı (312), almağa (352).

Dudak ünsüzü olan n sesinin m sesine dönüşerek benzeşmesi olayı görülmektedir: üçümcü (5), onikimci (25), şeşimci (179), sekizimci (190).

Irak Türkmen ağızlarında yer alan η>y değişimi (Korkmaz, 2013, s. 190) bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: alnıya (139)

Son olarak eserde bugün için arkaik ya da ilginç sayılabilecek kelimelerden bazı örnekler vermek istiyoruz: apar-: götürmek (136); bile: beraber (224); bular: bunlar (195); cilav: dizgin (165); damu:

cehennem (202); dal: omuz, omuzbaşı (166) dayak: dayanak (322); dur-/ayaka dur-: ayağa kalkmak (183, 292, 367); gölük:: eşek, beygir gibi yük hayvanı (163); gökçek: güzel, şirin (111, 245, 363); ıl: yıl (142); ıstı: issi, sıcak (229); iv/üv: ev (152, 296); karanku: karanlık (108, 234); kayıt-: geri dönmek (336); kırmac/kırmanc: kırbaç (295, 300); min-: binmek (136, 137); tapşur-: emanet etmek (260, 310); uca: yüce (202); yiriş-: erişmek (152, 207); yuhu: uyku (153); yügrük yügür-: koşuşturmak, acele etmek (284)...

Bir yazım özelliği olarak Osmanlı Türkçesi'nde çoklukla sadece kef harfiyle yazılan nazal ne'nin (n) Müznib'in mevlidinde kimi zaman nun ve kef harfleriyle yazıldığı görülmektedir.

Eserde zaman zaman Farsça usule göre tamlama olması gereken yerde atıf vavı konulmuştur. Örneğin "muhibir-i" olması gerekirken "muhibir ü" yazılması gibi (8)." Çoğu zaman da tam tersine atıf vavının konulmadığı, sanki tamlama varmış gibi düşünüldüğü anlaşılmaktadır:

Dirîğa aldadupdur bizi şeytân
İşimiz dâimâ 'işyân [u] tuğyân (88)

Müznib Mevlid' nin tabii ki sanat ve edebî değer açısından bir *Süleyman Çelebi Mevlidi* gibi olmadığı muhakkaktır. Daha çok halka yönelik yazıldığı anlaşılan eserde çok fazla sanat gayesi güdülmeyen, sade, ama akıcı bir üslup ve anlatım söz konusudur. Bununla birlikte eserde zaman zaman teşbih, telmih, teşhis gibi edebî sanatların kullanıldığı, sanat seviyesinin, samimiyetin ve lirizmin yükseldiği kısımlar da vardır. Örneğin meleklerin Hazret-i Peygamber'i övdükleri kısımlar (39-44) ya da Hazret-i Fatıma'nın babasının vefatı üzerine söylediklerini içeren kısımlar (359-370) bu cümledendir. Eserin çoğunluğunda tahkiye üslubu kullanılmış olmakla birlikte yer yer hitabî üslubun kullanıldığı da görülmektedir. Eserde sık sık diyaloglara da yer verilmiştir.

3. ESERİN SÜLEYMAN ÇELEBİ'NİN MEVLİDİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Müznib'in mevlidi genel itibarıyla Süleyman Çelebi'nin eserine benzer niteliktedir. Ancak bazı farklılıklar da yok değildir. Nazım şekli olarak her ikisi de mesnevidir. Vezin açısından bakılırsa; Süleyman Çelebi mevlidi *fâilâtün/fâilâtün/fâilün* kalıbıyla, Müznib'in mevlidi ise *mefâilün/mefâilün/feülün* kalıbıyla yazılmıştır. Ancak Müznib'in mevlidinde bölümler arası geçiş sırasında yine *fâilâtün/fâilâtün/fâilün* kalıbı kullanılmıştır. Beyit sayısı itibarıyla değerlendirilirse; Süleyman Çelebi mevlidinin eski şekli 732, yeni şekli ise 480 beyit iken (Timurtaş, 1989), Müznib mevlidi 393 beyittir. Müznib'in mevlidinin Süleyman Çelebi mevlidine göre daha kısa olduğu görülmektedir.

Dil olarak Süleyman Çelebi'nin eseri kısmen sade sayılabilecek bir Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış iken, *Müznib Mevlidi* karışık sayılabilecek bir Türkçe ile yazılmıştır. Eser çoklukla Klasik Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olmakla birlikte, bunun yanında, Eski Anadolu, Azerbeycan, Irak-Türkmen Türkçesi, kısmen de Doğu Türkçesi'nin izlerini taşımaktadır.

Muhteva açısından karşılaştırıldığında Müznib'in mevlidinde *Süleyman Çelebi Mevlidi*'nde bulunan münacat, âlemin yaratılması sebebi, Hz. Muhammed'in nurunun yaratılması ve intikali bölümlerinin bulunmadığı görülmektedir. Buna karşılık Müznib mevlidinde fazla olarak dört halifeye övgü ile Hz. Peygamber'in anne ve babasının evlenmesi, çocuklarının olmaması, ziyaretgâhlara gidilip dualar edilmesi, adaklar adanması, daha sonra ansızın duanın kabul olunup Hz. Amine'nin hamile kalması ve şükür için hazineler dağıtılması kısmı bulunmaktadır. Burada kısmen halk hikâye ve masallarıyla, müellifin sosyal hayatının tesiri olduğu düşünülebilir.

Yine Süleyman Çelebi'nin eserinde biraz kısa geçilen Burak mevzusu ile Allah'ın Hz. Muhammed'e âşık olması konusu Müznib'in mevlidinde biraz daha uzun ve mübalağayla anlatılmıştır (212-224).

Diğer taraftan Müznib'in mevlidinde, hiçbir açıklama ve atıf yapılmadan Süleyman Çelebi'nin meşhur

Ger dilersiz bulasız oddan necât

‘İşk-ıla derd-ile eydün es-şalât

beyti bölüm aralarında 4 defa tekrar edilmiştir. Bu bile *Müznib Mevlidi*'nde *Süleyman Çelebi Mevlidi*'nin ne kadar etkili olduğunu gösteren bir işarettir.

Sonuç

Mevlidle ilgili son yıllarda yeni birçok çalışma yapılmış, bilinmeyen mevlid metinleri yayınlanmış, literatür oldukça genişlemiştir. Bununla birlikte yine de henüz üzerinde çalışma yapılmayan, metni yayınlanmayan mevlidler mevcuttur. Bu yazıda üzerinde durulan mevlid de bu bağlamdadır. Bilinen tek el yazma nüshası Ankara Milli Kütüphane'de bulunan bu mevlid, kütüphane kataloğunda Dağıstanlı Zekerriyya bin Abdülgaffar adına kaydedilmiştir. Ancak yazma incelendiğinde adı geçen şahsın müellif değil, müstensih olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevlid, metinde iki yerde geçen Müznib mahlaslı bir şaire ait olmalıdır. Bu şairle ilgili elde hiçbir bilgi yoktur. Yalnız eserin 1217 (1802-1803)'de tamamlandığı son beyitte ifade edildiğinden şair de bu tarihte hayatta olmalıdır. Eser mesnevi nazım şekliyle, aruzun *mefâ' ilün/mefâ' ilün/fe' ülün* kalıbına uygun olarak yazılmıştır. Yalnız bölümler arası geçiş kısımlarında *fâilâtün/fâilâtün/fâilün* kalıbı kullanılmıştır. Tamamı 393 beyitten oluşan Müznib Mevlidi, muhteva itibarıyla Süleyman Çelebi'nin mevlidine paralel bir gelişim arz etmektedir. Eserde mucizat, vefatu'n-Nebî, miraç, veladet bölümlerinin ağırlığı teşkil ettiği görülmektedir. Eser çoklukla Klasik Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olmakla birlikte, bunun yanında, Eski Anadolu, Azerbeycan, Irak-Türkmen Türkçesi, kısmen de Doğu Türkçesi'nin izlerini taşımaktadır.

Kaynakça

- Elabbas M. (2006). *Seçilmiş eserleri*. Bakı: Şark-Garb.
- Karahan, L. (2011). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1995). Türkçede -n zarf-fiil eki ile -pan/-pen eki ve türemeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1, 179-187.
- Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin temeli Oğuz Türkçesinin gelişimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kütük, R. (2018). *Türk edebiyatında mevlid ve Muslihî'nin Gül-Efşân isimli mevlidi*. Erzurum: Ertual Akademi Yayıncılık.
- Müznib (yazma). *Kitâb-ı mevlûd-nâme*. Ankara Milli Kütüphane. 06 Mil Yz A 1886.
- Timurtaş, F. K. (1989). (Haz.) *Süleyman Çelebi Mevlid*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

[METİN]

[2b]

Rabbî yessir ve temmim bi'l-ḥayr

HĀZĀ KĪTĀBU MEVLŪD-NĀME

Bismillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥîm ve bihî nesta'în

- [mefâ' ilün/mefâ' ilün/fe' ülün]
1. Revâ oldur bizim tek bî-nevāya
Şalât-ıla selam-ı bî-nihāye⁶
 2. İdiñ peygamberiñ rûḥına irsāl
‘Alā-aşḥābihî evlādiḥi āl
 3. Huşuşā çār yār aşḥāba dā'im
Olar ile şerî' at oldı kı'ım
 4. Biri Bübekr[dir] Peyğamber'e yār
‘Ömer[dür] eyleyen İslām[ı] izḥār
 5. Üçümci şāhibü'n-nüreyñ ‘Osmāñ
Ḥayā vü ehl-i ‘ilm ü ehl-i ‘irfāñ⁷
 6. Çeḥārümci ‘Aliy-yi şāh-ı ḥayder
Ki oldur ḥazret-i Zehrā'ya hem-ser
 7. İşāretdür aña ol *ente minni*⁸
Beşāretdür oña hem *minke inni*
 8. Diledim süleyim bir hoşça defter
Ki ola muḥbir-i ḥāl-i Peyğamber⁹
 9. Eger çün görseñüz anda ḥatālar
Yāḳiñ ümmidimiz sizden ‘atālar
 10. Bu kemter **Müznib**'e kim itse rahmet
Yüzine açıla ebvāb-ı cennet
 11. Oḫuyalum size bir dāsītāñı
Uyadur ḥāb-ı gāfletde yatāñı
 12. Ne kışşa şād olur anda göñüller
Göñülde bitirür reyḥāñ [u] güller
 13. Seleflerden olupdur bu rivāyet
Bulur ‘ālemde şöḥret bu ḥikāyet
 14. Ki tezvîc itdi ‘Abdullah Emīne
Emīne ḳalbine olmış sekīne
 15. Dolandı yıl Emīne oldı ‘āḳır
Ḳureşîler zenāñı buldı fāḫır
 16. İderdi naḥlını ḡāyetde sîr-āb
Şemer virmez idi olurdu bî-tāb
 17. İderdi her zamāñ ma' bûda ḥāçî
Veletden ötürü oldı du' açı
 18. Ḳılurdu Ḥaḳ yolına nezr-i ḳurbāñ
Bulunmazdı anıñ derdine dermāñ
 19. Ziyāretḡāhlara itdi ziyāret¹⁰
Du' āsı nā-gehāñ buldı icābet
 20. Vücüdi ḥamlden buldı nişāne
Virildi şükriyāne çok ḥızāne
 21. Sevindi işidenler oldı hoş-ḥāl
Ḥudā'nıñ yolına bezl itdiler māl
 22. Geçüp aylar Emīne oldı ḥāmil
Yirişdi vaż' u ḳatı ḥüb [u] kāmil
 23. Yaḳiñ oldı vücüda gele Aḫmed
Resül-i Ḥaḳ Ebu'l-Ḳāsım Muḥammed
 24. Vücüda gelmemiş çok çok ‘alāmet
Bilindi anasına bā-selāmet

[3b]

25. Onikimci gice rebü'l-evvel¹¹
Ne gice ḥüb-ı 'işret hoş mükemmel
26. Ki ya' nî leyletül'-ḳadr idi o şeb
Ḥavādiş bağlamışdı fitneden leb
27. Ḳamu 'ālem yuḫuya varmış idi

[3a]

Gözi açık sitâre kalmış idi

28. Tecerrüd baħrine düşmüş 'asesler
Yaķın anda ki lâl olmuş ceresler

29. Buğazın kesmiş idi gice kuşu
Özünden bî-ħaber gitmişdi hūşu

30. Emîne gördü rü 'yāsında bir nūr
Yıgılmış yanına ğilmān-ile hūr

31. Direklenmiş o nūrdan āsumāna
Nice nūr sanki gün doğmuş cihāna

32. Kāmu zūlmetleri maħv itdi ol nūr
O demde üç 'alemlü geldi üç hūr

33. Birini maşrıķ etrāfına saçdı
Bir-imşeb bābını dünyāya açdı

34. Birisi mağribi kıldı mūkerrem
Birisi Ka'be'ni itdi mu'azzam

35. Tavāf itdi melekler anasını
Münevver kıldılar dil-ħānesini

36. Yine nā-gāħdan yarıldı dīvār
Ki çıķdı üç 'alem anda kamer-vār

[4a]

37. Kāmusı geldiler anıñ yanına
Sanasın tāze cān geldi cānına

38. Anı çün muştuladı o melekler
Saña oğul virür şāhib-felekler

39. Nice oğul cihāna irmemişdi
Analar hergiz anı görmemişdi

40. Ĥacālet yitürür māha cemāli
Cemālinden ziyāde hem kemāli

41. Kāşu yay kipriği oħ saçı sūnbül
Yañağı lāle-i aħmer kızıl gül

42. Gözi sürme lebi mercān dişi dūr
Yañağı āfitāba baħş idür nūr

43. Şem' eyledi nūrından bu cihānı
Çerāħ-bān olmuş idi ay nihānı

44. Müşekkel şūreti kaddi şanavber
Ki cümle enbiyāya ola server

45. Meleklerden Emîne bu kelāmı

İşitdi dilde sülerdi selāmı

46. Feraħ-nāk oldu bu sözden o dil-cū
Diledi hūrilerden bir kadeħ şu

47. Getürdiler aña bir cām şeker-āb
İçüp göñlinde doldı (?) nūrdan tāb

48. Nice şu gelmemişdi hūb yaradan
Şirīn idi şekerden ağ kardan¹²

[4b]

49. Emîne çün o şuyı eyledi nūş
Başından 'aķlı gitdi oldu bî-hūş

50. Feriştēh meclisinde göñli mesrūr
Şuyı içdükde oldu cismi pūr-nūr

51. Hemān dem yanına geldi bir ağ kuş
Emîne'niñ sıgadı dalısın hoş

52. Muħammed ol zamān doğdı anadan
Feriştēh şaf-be-şaf indi semādan

53. Cihāna şaldılar ğavġa şadānı
Ki birbirine itdiler nidānı

54. Bu gice şāh-ı dīn geldi vücūda
Kāmusı başını koydı sūcūda

55. Ĥudā'ya eyleyüp ĥamd ü senālar
İşidenler oħurdi merħabālar

56. Didiler ey Ĥudā'niñ sevgilüsü
Olan Cebrā'il'niñ güyā enīsi

57. Güzel maħbūbsın sen dīne sultān
Kāçar iblis senden ehl-i tuġyān

58. İmām-ı enbiyā server büyük şāh
Yüzünden şerm idüp nūr-ı güneş māh

59. Yüzün pertev çerāġı eylediñ sen
Nebiyy-i Ĥaķ şefi'ül-müzniḃin sen

60. Penāh-ı bî-nevā-yı ehl-i imān
Günāhkār ümmetüñ derdine dermān

[5a]

61. Bedirlenmiş cemāliñ māh-ı tābı
Kāra kıldı şu'ā'niñ āfitābı

62. Kāşuñ tarħın meger görmüş hilāli
Anıñ çün çarħ devr eyler bu dāli

63. Çeker şer(i)m yañağundan kızıl gül
Oğur medhin kitābıñ bāğda bülbül¹³

64. Virür la‘ le hacālet mül dudagıñ
Dudagından münevver dīn çerāğıñ

65. Eger ister isen bulmak necatı
Özine āline gönder şalātı

[fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün]

66. Ger dilersiz bulasız oddan necāt
‘Işq-ıla derd-ile eydün es-şalāt

67. Es-şalāt ey şāh-ı levlāk es-şalāt
Bā‘ iş-i icād-ı eflāk es-şalāt

68. Es-şalāt ey mazhar-ı esmā-i küll
Es-şalāt ey mefhar-ı cümle rüsül

69. Es-şalāt ey rühı evvel halk olan
Es-şalāt ey sinesi münşakq olan

MEVLÜDÜ'N-NEBİ

Şalla'llāhu Te'ālā 'aleyhi's-Selām

[mefā' ilün/mefā' ilün/fe'ülün]

70. Vücūda geldi çün o gün gibi zāt
Münevver oldu hem arz u semāvāt

71. Qamu maḥlūka yüz virdi feraḥlar
Feraḥlar herkese oldu felāḥlar

[5b]

72. Emīne nā-gehān geldi özine
Meleklerden görünmezdi gözine

73. Ne ḥüriden ne oğlından nişāne
Gözinden yaşunı itdi revāne

74. Didi ḥürı alup gitdi semāya
Cigerden āh çekdi döndi yaya

75. Taşavvur itdi anda güft u gūlar
Duruban eyledi çok cūft u cūlar

76. Ki gördi Ka'be'ye qarşu 'ibadet
İder zıkr-i şenā şükr-i sa'adet

77. Qoyupdur topraqa anda başını
Gözünden aḥudurdı kan yaşını

78. Diyür dutdum yüzüm dergāha Mevlā
Günehkār ümmetimi sen bağışla

79. Başı toprağda ol gül yüzleri ay
Diyerdi ümmetim vay ümmetim vay

80. Emīne gördi bunları nihāne
Muḥammed yanına oldu revāne

81. Tozı toprağıdan sildi yüzini
Basuban bağırına öpdü gözini

82. Cemāli pertevin atdı cihāna
Direklendi leme'ān āsumāna

83. Dudagın tepredüp söylerdi sözler
Aḥa olmışdı ḥayrān iki gözler

[6a]

84. Qulağın ağzına urdı anası
Ki bildi ümmeti için du'āsı

85. Ḥudā'ya bağılayup iḥlāş-ı himmet
Diyirdi āh ümmet āh ümmet

86. Uşakluğdan dilerdi ümmetini
Günehkār piri dutmaz sünnetini

87. 'İbadet itmenüz biz yüzü kara
Şerī'at dutmanuz hem bile yāre

88. Dirīga aldadupdur bizi şeytān
İşimiz dāimā 'işyān [u] tuğyān

89. Eger kim ister-isen nāik-nāmı
Oḥu bir dem şalāt-ıla selāmı

90. Eger ister-isen bulmak necatı
Özine āline gönder şalātı

[fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün]

91. Ger dilersiz bulasız oddan necāt
‘Işq-ıla derdile eydün es-şalāt

92. Es-şalāt ey meclis-ārā-yı melek
Es-şalāt ey kār-fermā-yı felek

93. Es-şalāt ey seyyid-i sālār-ı dīn
Es-şalāt ey mehbiḥ-ı rühul'emīn

94. Es-şalāt ey enbiyālar serveri
Es-şalāt ey evliyālar serveri

Es-şalātü ve's-selāmü 'aleyke yā Resūla'llāh

[MU' CİZĀT]

[6b]

[mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün]

95. Tavāfı başladuğda ehl-i Mekke
Tevehhüm eyleme sen düşme şekke
96. O gice eyledi Ka'be sücüdü
Sücüdından haber bilmez vücüdü
97. Sücüd itdükte andan düşmedi daş
Bu sözler beyledür oldı 'ayān fāş
98. Bucağı bucağa virdi selāmı
Ki doğdı bu gice hayru'l-enāmı
99. Müşerref Ka'be'ni itdi 'aceb pāk
Muhalifler başına tökdiler hāk
100. Nebilik kūsını urdılar ol şeb
Semādan İblis'i sürdiler ol şeb
101. Kilisālar yıhıldı sındı haçlar
Müselmānlar başına oldı taçlar
102. Muhammed çün yirişdi kırh yaşına
Nübüvvet təcini koydı başına
103. Semādan indı Kur'an āyet āyet
Hudā'dan oldı aña çok 'ināyet
104. Nur idi ol ulı ser-tā-be-pāye
Nurından düşmez idi hāke sāye
105. Kadi nahl[i] ger olsaydı hırāmān
Gezerdi başı üzre ebr-i bārān
106. Selāma inse Cebrā'il Hudā'dan
Alurdi hoşısın anıñ semādan
- [7a]
107. Dudağın tepredende yirde ol şāh
Düşerdi ıztırāba hem güneş māh
108. Şu'ā'ı dişlerinden şeb karanku
Ne düşse tapulurdu aña qarşu
109. Yitüşcek saçına bād-ı şabālar
Esende hoş olurdu çok hevālar
110. Terinden açılurdu hūb güller
Olurdu şād andan her gönjüller
111. Ne gökçek kimsedür bahan o yāre
Kuru hurma ağacı geldi bāre

112. Kadem basdı o dem dāğ-ı Hurā[ya]¹⁴
Kadem basduğı dem geldi havā[ya]
113. Aña çok hile kıldı ehl-i tuğyān
Dile geldi o dem ağılı büryān
114. Gelürdi her cemād anda zebāne
Budur hem mu'cizātdan bir nişāne
115. Rivāyet eyleyüpdür beyle Cābir
Olupdur bu rivāyet halka zāhir
116. Oğusaydı Muhammed hutbe hālī
'Amūdı mescide sügerdi dālī
117. Cemā'at yapıldı mescide minber
Çıkanda minbere ol nık-mağzar
118. O server hutbeni itdükte āğāz
'Amūd-ı bī-şu' urdan geldi āvāz

[7b]

119. Ki sen benden niçün itdüñ cüdālıñ
Gelüben kıldı anıñla te'ālīñ
120. Bilün kim kâfirin qalbi nice daş
Eşer itmez aña va'z ile pür-hāş
121. Muhalif ay bedirlenmiş gicesi
Ki gördiler durupdur dīn yücesi
122. Didiler ger olasın haq Peğamber
Ayı böl ortasından iki ey er
123. Du'ā itdi o dem Perverdigār'a
Ay oldı def'aten hem iki pāre
124. İşāret eyledi sebābesini
Kubey's'e yolladı bir pāresini
- [fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün]
125. Ger dilersiz bulasız oddan necāt
'Işkı-la derd-ile eydüñ es-şalāt
126. Es-şalāt ey şāh-ı mi'rāc es-şalāt
Enbiyālar başına tād es-şalāt
127. Es-şalāt ey ma'den-i hilm [ü] vefā
Es-şalāt ey müctebā ey Muştafā
128. Es-şalāt ey h'āce-i ba's ü nüşür
Es-şalāt ey manzar-ı gilmān [u] hūr

HĀZĀ MĪ'RĀCŪ'N-NEBĪ

Şalla'llāhu 'aleyhi's-selām¹⁵

[mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün]

129. Diledi bir gice dürr-i yegāne
Çıka Hāk buyruğuyla āsumāne

[8a]

130. Ne gice o giceydi leyletü'l-ğadr
O şebden çāşni idi leyletü'l-bedr

131. Koyunlar kurd ile dutmuşdı ārām
İderdi birbirine 'aş-ı hem-dem

132. O gice şādlığın ağzı açıldı
Meşakkat gündüzi andan kaçıldı¹⁶

133. O gice havf-ı düşmāndan nihāne
Gelüp düşdi serāy-ı Ümmihān'e

134. Kucaklayup yüzün öpdi mamāsı
Orada yatdı Mekke kedhūdāsı

135. Hūdā emr eyledi Cibril'e ol dem
Bihişte git eyā Maḥmūd-ı hem-dem

136. Kemerle tāk [u] hülle bur Burāk'ı
Apar minsün anı ol dīn çerāğı

137. Minüben 'arşa gelsün seyr kılsun
Hūdā'sınıñ bu şeb mihmānı olsun

138. İnüben ol bihişte kıldı seyrān
Görüp çok çok burāk otlar hırāmān

139. Kamusı alnıya hem nakş olunmuş
Muḥammed ismi alında yazılmış

140. Olar içinde gördi bir burākı
İder nāle gönülde 'aşk dāğı

141. Yiyüp ğamlar gözinden ahdur kan
Cigerin 'aşk odı itmişdi büryān

[8b]

142. Didi kim niçe ıldur 'aşıkım men
Hemān 'aşıklığından sākıtım men

143. Çakırdılar o demde yā Muḥammed
Muḥammed yā Muḥammed yā
Muḥammed

144. İşitdükde bu āvāzı kulağum
İridi cismüm içinde talağum

145. Bu aduñ şāhibine 'aşık oldum
Ğam-ile 'aşk-ile şūrīde oldum¹⁷

146. Maḥāmım otlağım zāhirde cennet
Gice gündüz çekerem çok meşakkat

147. Yağın bil kim irişmezsem o yāre
Cigerim eylerem men pāre pāre

148. Didi Cibril aña irdiñ murāda
Ğamında gönlini sen eyle şāde

149. Bu dem ma'şūkuña vāşıl olursın
Yüregin derdine dermān bulursın

150. Bir ādemde ola 'aşkıñ nişānı
Görür evvel bile zevki şafānı

151. Burāk andan işitdi oldı dil-şād
Eyā kim ad ider işitdügüm ad

152. Burāk'ı aluben indi zemīne
Yirişdi Ümmühānī'niñ ivine

153. Gözi yuḥuya gitmiş gönli bīdār
Yuḥuda oldı Cebrail aña yār

[9a]

154. Yirişüben aña sürtdi kanadı
Ne yatarsın ḥuşul eyle murādı

155. İlāhī Ḥālīkī Ma'būdī Sübhān
Diledi sen ḥabibi 'arşa mihmān

156. Melekler cümlesi dīdārıñ ister
Muşaffā şehdiniñ güftārın ister

157. Diler ruḥsārıñı hūrī ferişte
Temāşālar idüp gökden behişte

158. Dağut gözden yuḥuñı dīn çerāğı
Getürmişem saña gökden Burāk'ı

159. Hımārdan hem büyük küçük қаtırdan
Geniş alımı yāḳūtī 'ıtırdan

160. Yüzi beñzer anıñ ādem yüzine
Olur dil vālih [ü] ḥayrān gözine

161. Göziniñ her biri güyā sitāre
Dökildi dırnağı hem iki pāre

162. Yaşıl dürden olup iki kulağı
Öküz kıyruğı kimi kıyırcağı

163. Gölük kimi yir üstünden geçici
Havalardan hümây kimi uçucu
164. Hâberdârdur haber söyler felekden
Giçer uçmağda mülk ü melekden
165. Bir el anıñ cilavın almamışdı
Yüzini seg (?) ayağa salmamışdı
- [9b]
166. Dalusın sürtmemiş hergiz eyerler
İzini görmemişdi hiç erler
167. Min anı yâ Muhammed eyle seyrân
Çadi nahliñ bu gice it hırâmân
168. Yuğudan durdı anda ol ulu er
Başa tâc beline bağladı kemer
169. Resûl'ün önine çekdi Burâk'ı
Çademin basdı yire dîn çerâğı
170. Felekde hürîler oldı şadâ-dih
Ki *sübhâne'l-lezî esrâ bi-^cabdih*¹⁸
171. Yirişdi Mescid-i Akşâ'ya ol nür
Yıgıldı başına ğilmân ile hür
172. Didiler merhabâ anlar tamâmı
Nebiler rûhınıñ oldı imâmı
173. Direklenmiş o nürdân âsumâna
O nürdan göge oldılar revâne
174. Yirişdiler olar dünyâ gögine
Çekildi damuğa ayuñ öñine
175. İkinci göge oldı yay-ı kaşı
Uğarid başına tökdi şevâşı (?)
176. Üçimci âsumânı itdi âheng
Etegin dutdı Zühre oldı ferheng
177. Çeğârümci göge basdı ayağın
Yüzi nür ile yağıdı gün çerâğın
- [10a]
178. Çadem basdı beşinci âsumâna
Ayağın öpdı Mirrih geldi câna
179. Şeşimci âsumâna basdı çün el
Zuhal'ın müşkilini eyledi hâl
180. Yirişdi sidreye ol iki server
- Didi Peyğamber'e ol nîk-mağzar
181. İrelü geçmezem hergiz buradan
Beni hatm eyleyüp munda yaradan
182. Muhammed didi ey Cibrîl ğarîbem
Ĝarîb-i bî-nevâ-yı bî-ğabîbem
183. Bilürsin görmemişem irelü yol
Çarındaşum ayağa dur delîl ol
184. Elemleme Celîl olur delîliñ
Çılur derdine dermân sen 'alîlîñ
185. Didi çün yüz çevirme ben ğarîbden
Hâbîbler döndürür mi yüz hâbîbden
186. Didi Cibrîl aña ey nîk-mağzar
Ne dim ben açmazam bundan öñe per
187. Eger uçsam tecellânıñ şu' â' ı
Yanar başdan ayağa perr ü bâli
188. Bu sözde ol iki dürr-i yegâne
Adı Refref melek oldı revâne
189. Hâbîbu'llâh'a gösterdi delîli
Yirişdireh Celîl'e tâ hâlîli
- [10b]
190. Çademin sekizimci çarğa koydı
Şevâbit anıñ ile hoş-dil oldı
191. Benât-ı na'şlar açdı zebânı
Aña manzûm idüp na' t-ı nişânı
192. Yüzi nürına hâli oldı Pervîn
Hümâyün itdi menbüş içre ferdîn
193. Nesr-i vâki' çü oldı aña âğâh
Özini ayağına saldı nâ-gâh
194. Nesr-i tâyir çü gördi yüzi şem' in
Çü pervâne dolandı buldı lem' in
195. Temâşâ eyledi ol serv-i dil-cû
Buları görmesinden oldı hoş-ğû
196. Melâ'ik gördi kim eyler 'ibâdet
İderler dürlü dürlü Hağğ'a tâ' at
197. Kimi hamde kimi tehlîle me'mür
Kimi tesbîh içinde göñli mesrür
198. Kimi âh içre eyler nâle-i zâr¹⁹

- Kiminiñ gözlerinden jäleler bār
199. Didiler merḥabā ey ṣāh-ı sultān
Fedā olsun saña bu baş-ile cān
200. Eyā Aḥmed mübārek ola mi‘ rāc
Koyuldu ol mübārek başıña tāc
201. Olupdur ‘āşıkıñ ma‘ būd [u] Raḥmān
Fedā olsun saña cān-ile kurbān
- [11a]
202. Ucadur mertebeñ ey şeh kāmudan
Dile ümmetleriñ kırtar damudan
203. Seniñdür bu gice pervā-yı meydān
Seniñdür bu gice top-ile çevgān
204. Ne istersen dileğın ola maḳbūl
Ḥudā ‘ indinde sen maḳbūb-ı maḳbūl²⁰
205. Bu devlet kimseye olmaz müyesser
Seni Ḥaḳ enbiyāya kıldı server
206. Oradan dergehe kıldı ḥuzūrı
Ziyāde oldu göñliniñ sürürı
207. Yirişdi bir yire ḥālī mekāndan
Başından ‘ aḳl gitdi oldu cāndan
208. Ayağı ḥālī olmadı elinden
Teni hergiz ḥaber virmez dilinden
209. Tecerrüd bahrine ğark oldu medhūş
Başından ‘ aḳl gitdi oldu bī-hūş
210. Vücūdāt gördi kim taşra beyandır
Beyānı mümkün olmaz her zamāndır
211. Niçelik nicelik sıkımaz (?) oradan
Dimek cā’iz değıl noḳşān ziyāde
212. Ḥudā nā-gāh aña itdi nidānı
Yirine geldi gitmiş ‘ aḳl-ı cānı²¹
213. Didi aḥtardıkiñ maḳlūbıdum men
Temennā itdüğüñ maḳbūbıdum men
- [11b]
214. Men idim gice gündüz istedüğüñ
Göreydim bir cemālini didiğıñ
215. Çekerdiñ den-be-dem sen iştiyakım
Eyā bulduñ mı nār u ihtirākıñ
216. Saña cān ile bilgil ‘ āşıkım ben
Saḳın bilme beni sen özüñe gen
217. Ḥabībimsin çekerdim iştiyākıñ
Dilerdim sen gibi miḥrābı tākıñ
218. Ḳamusıñ bendeniñ itdüm saña ḳul
Ne ḥācetler dilersen ola maḳbūl
219. Ke-ḥub maḳşūduña virdim edalar
Belāya eyledüm miñ miñ devālar
220. Dil açdı Muştafā ol dem Ḥudā’ya
Ki salma ümmetimi āh [u] vāya
221. Dutallar dā’imā kim rāh-ı ‘ işyān
Oları yarlığayup eyle iḥsān
222. Didi ki yā Muḥammed çekme ğamlar
Güneḥkār ümmete fikr-i elemler
223. Saña ben ‘ āşık olcaḳ ey ḥabībā
Fedādur yoluña dünyā vü ‘ uḳbā
224. Adım ile çü bile yazdum adıñ
Ne istersen ḥuzūr ile murādıñ
225. Muḥammed bu kelāmdan oldu ḥoş-ḥāl
Ḥiṭāb itdi yine Aḥmed’e ol dāl
- [12a]
226. Ne ḳadar sen baña baḥsañ ḥabībim
Toḥ olmazsıñ cemālimden naşībim
227. Ḳayıdup da‘ vet it ḳullarımı sen
Behiştı anlara baḥş eyledim ben
228. Hemān emr oldu ol ṣāh-ı cihāna
İnüp düşdi serā-yı Ümmühān'a
229. Biliñ geldiği dem ıstıydı döşek
Aña iḥlāş idenler eylemez şek
230. Mamāsı didi mi‘ rāciñ mübārek
Ḥudā’dan kim saña munca tebārek
231. Orada yatdı ol gice o server
Şabāḥdan geldiler yanında her er
232. Didiler yer-be-yerden merḥabānı
Şenāya açdılar anlar lisānı
233. Buyurduğıñ Ḥudā’sı Muştafā’ya
Olara söyledi ser-tā-be-pāye

234. Didiler biz kulum sen şahımızsın
Karanke gicemizde mahımızsın
235. Semadan indiren Kur'an Hudaya
Halil'e gönderen kurbân Hudaya
236. Kılan Musa idi beyzani 'akıl
İden ol Yusuf'ı Ya' kub'a hâşıl
237. Viren tufandan Nuh'a necati
Kurtaran gamdan Eyyub-ı pak-zati²²

[12b]

238. Halil'e gösteren oddan gulistân
Habibin eyleyen dergâha mihmân
239. Bağışla cürmümüz 'afv eyle 'isyân
Behiştin biz fakire eyle ihsân
240. Eger ister isen oddan necati
Muhammed ruhına gönder şalati
[fâ' iâtün/fâ' iâtün/fâ' ilün]
241. Ger dilersiz bulasız oddan necat
'Işk-ıla derd-ile eydün eş-şalât
242. Eş-şalât ey Haq ile iden kelâm
Eş-şalât ey ümmete iden selâm
243. Eş-şalât ey şemsden nuri füzün
Eş-şalât ey vaşfdan vaşfi birün
244. Eş-şalât ey bahr-i zehhâr-ı 'ulüm
Eş-şalât ey cümle aşhâbı nücüm

Fİ BEYÂNİ VEFÂTİN-NEBİ

Şalla'llâhu Te'âlâ 'Aleyhi ve Sellem

- [mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün]
245. Oğuyalum bu dem gökcek fesâne
Ola kim yaşımız gözden revâne
246. O sultâna ki herkes ahıda kan
Olur mahşer günü derdine dermân
247. Yirişdi vahy-i Hay [ki] Cebra'il'e
Celil'den tâ selâm eyle halile
248. Dir ister mi ol dârü'l-bekâyı
Hayâtı tâ ola Haqq'a likâyı

[13a]

249. Didi kim padişahım ol Hudadur

Hulûş-ı kalb-ile hubbum likâdı²³

250. Ki hergiz virmezem dil bu fenâya
'Azîmet isterim dârü'l-bekâyâ
251. Didi Cibril aña 'uqbâ eyüdür
Fenâ dünyâ nedür vîrân kuyudur
252. Bu güftârı işitdükde Peygamber²⁴
...yâbı Hudadan oldı bihter
253. Müheyyâ eyledi 'uqbâ burâkın
Müsellem gördi dünyadan firâkın
254. Bu sözden ol Peygamber oldı giryân
Yağayup başladı aşhâba her yan
255. Ki sen mağfursın gam çekmegin ne
Sinede hün tohumın ekmegin ne
256. Didi korhum benim ümmetlerimdür
Ki terk-i 'âşî-yi sünnetlerimdür
257. Buyurdı geldiler cümle ekâbir
Ki hazret 'Âyişe evinde hazır
258. Du'âlar anlara eyledi Mahmud
Ki hıfz itsün sizi ol Hayy-ı Ma'bud
259. Yine güftârını itdi mükerrer
Baña 'uqbâ evi oldı muqarrer
260. Sizi tapşururum Perverdigâr'a
'İbâdet eyleyin ol Kirdigâr'a

[13b]

261. Benüm şer'imi elden koymayasız
Ki mahrum-ı şefâat olmayasız
262. Bu sözden oldılar bunlar perişân
Kamusı her taraftan itdi efgân
263. Didiler kim ide gâsl-ı şerîfin
Nice mekfün idek cism-i laîfin
264. Ne yirde hâtırın hem defne râgıb
Namâzın kılmâka kimdür münâsib
265. Didi kim ehl-i bey(i)t akrebimdir
Mezârım bu vaçanda maţlabimdir
266. Kefinim eyleyin egin libâsım
Kazâyâ şabr idün dutmañ ki yasım
267. İdün kabrim müheyyâ tâ cenâzım

- Bilîñ evvel kıılır Cibrîl namâzım
268. Pes andan soñra cümle hûr [u] ğılmân
Kılurlar def^ç a def^ç a ehl-i ^ç irfân
269. Didi ki kabrimi idiñ ziyâret
Ziyâret olmış idi aña ^ç âdet
270. Hemân-dem bir maraž oldu hüveydâ
Teğayyür buldı sanki mişl-i hayvâ
271. Hâbîbe ol maraž itdi eşerler
Teni bulmadı rûhundan haberler
272. Şahâbe düşdiler çok ıztırâba
Yitürdiler fiğâmî âfîtaba
- [14a]
273. Marîzi oldu şiddetlü hâlîliñ
Şabûr oldu belâsına hâbîbiñ
274. Duruban Fâtîma geldi hırâmân
Babasın gördi hâli oldu hayrân
275. Hâfî ol Fâtîma'ya itdi güftâr
Gözinden yaş ağıtdı oldu ğam-h^çâr
276. Dağı anıñla itdi bir tekellüm
Sevindi geldi gösterdi tesellüm
277. Tefahhuş itdiler andan bu hâli
Cevâb itdi olara lâ-ubâli
278. Didi baba cigerim oldu büryân
Anıñ aḫvâline men ağlarım çan
279. Didi kim Fâtîma şabr it bu hâle
Gözinden tökme yaşın mişl-i jâle
280. Yaşın silgil benim çün dutma yası
Behişt içre nisâlar kedḫudâsı
281. Çamudan irelüsüñ seḡ baña yâr
Elem sindürme göñlüm ey vefâdâr
282. Çeküp âh eyledükde nâle feryâd
Sevindim bu haberden hûb-ı dil-şâd
283. Hâbîb eytdi meni dutuñ durayım
Şahâbe yüzlerin bir kez göreyim
284. Anıñ geldüğini aşhâbe gördi
Durup çarşusına yügrük yüğürdi
- [14b]
285. Cemâ^ç atle o dem kııldı namâzı
Orada yad kııldı bî-niyâzı
286. Olara eyledi çok çok ^ç azîmet
Ki sünnet işlediñ dutuñ şerî^ç at
287. Görürsüz kim bugünde ḫaste-em ben
Amân olmañ ḫudâ'dan el-amân gen
288. Hem aldanmañ bu dünyâyâ fenâdır
Nedür dünyâ bilîñ ^ç uḫbâ beḫâdır
289. Nidâlar kııldı ḫalka ol vefâdar
Disün her kimseniñ bende ḫaḫı var
290. İştîdükde nidânî çavm elfâz
Biri durdı didi bir dirhemim var
291. Buyurdu ki idiñ anıñ edâsın
Yine evvelki tek gütdi şadâsın
292. Nidâsı yitdi bu başdan o başa
Ayağa durdı yirinden ^ç Ukâşe
293. Baña urduñ diyü bir tâziyâne
Anı göñlümde dutdım ben nihâne
294. Didi dur imdi benden ḫaḫıñı al
Benimle âḫiretde eyleme kâl
295. O kırmanca o dem yollandı Selmân
Yola düşdükde itdi âh-ı efğân
296. Gelüp Selmân üve virdi selâmı
Olara söyledi cümle kelâmı
- [15a]
297. Ḥasan ile Ḥüseyn oldu revâne
Hemân Selmân elinde tâziyâne
298. Çaçırdılar didiler ey ^ç Ukâşe
Niçün raḫm eylemezsün çanlı yaşa
299. Amân urma babama tâziyâne
Yaşıla ^ç âlemi virüñ tûfâna
300. Anı incitme kırmacıñ bize ur
Ne lâyıḫ tâziyâne cism-i pür-nür
301. Didi ḫazret o iki hûb yâre
Günehsizden kışâş almaḫ ne çâre
302. ^ç Ukâşe didi çün urdun beni sen
Yaḫîñ bil ol zamân ^ç uryân-idim ben

303. Çıkarup rahtını gösterdi mihri
Yügürüp öpdi ol gün kimi mühri

304. Didi kim bu idi senden temennā
Ražīnā min ‘ aṭāke min ke ‘ annā

305. Yirişdi ehl-i beyte bu maḳālāt
Ḳamusı itdiler andan delālāt

306. O demde düşdi minberden o sultān
Semādan oldı Cebrā‘ il ḥırāmān

307. Didi ki yā Muḫammed o vücūdı
Saḡa gönderdi benden çok dürüdi

308. Didi anı özime yār kıldım
İki işde anı muḫtār kıldım

[15b]

309. Beḳā ister ise virsün fenānı
Fenā ister ise ḳoysun beḳānı

310. Didi ṭapşurmuşam emrim Ḥudā’ya
Beḳāya yön göre yāḥūd fenāya

311. Marīzi ol ḥabībiñ itdi şiddet
Mübārek cismine hem irdi zaḫmet

312. Oḥudı eş-şalāt anda Bilāl’i
Çaḳırdı ol ḥabībi zü'l-celālī²⁵

313. Didi rencūr-ı bīmāram perīşān
Olupdur Fāṭıma üstümde giryān

314. Yirişdür benden aşḫāba selāmı
Ebübekr olsun anlaruñ imāmı

315. Ḥabību'llah ki gönderdi Bilāl’i
Şaḫābe içine saldı melālī

316. Çü döndi miḫraba Bübekr fi'l-ḥāl
Ferāğat guşşasında oldı çün dāl

317. Başından gitdi ‘ aḳlı oldı ḥayrān
O ḥāle cümle aşḫāb itdi efğān

318. Didi yā Fāṭıma bu niçe ḡulḡul
Olupdur nāleden sergeşte bülbül

319. Didi kim yā baba aşḫāb aḡlar
Cigerin her biri ḥün-ile daḡlar

320. Yine aşḫablara oldı imāmı
Ebübekr'e o dem uydu tamāmı

[16a]

321. Didi görsem gerek anlar yüzini
Diyem bir bir vaştyyetim sözümi

322. Dayaḡ oldı ‘ Āli ol nīk-nāma
Yirişdi mescide uydu imāma

323. Namāzdan fāriḡ oldı cümle aşḫāb
Didi va‘ zı zülālden itdi sīr-āb

324. Dutuñ terk eylemeyüñ sünnetimi
Dutarım rüz-ı maḫşer ümmetimi

325. Vedā‘ laşup o da oldı revāne
Ki gördi Faṭma aḡlar yana yana

326. Didi aḡlama sil yaşıñ gözinden
Melekler aḡlaşur şekker sözinden

327. Çaḳırıñ siz iki körpe uşaḳı
Bu ḥaste cānımıñ anlar dayaḳı

328. Varup çaḳırdılar ol iki māhı
Görüp yüḡrişdiler ol pādīşāhı

329. Didiler ey baba reñḡiñ şolupdur
Anamız ḥün-ile ḡamḡin olupdur

330. Ne olup olmasın ḥālī perīşān
Ola bu cānımız yoluña ḳurbān

331. Didi baḡıñ doyınca siz yüzime
Ḳulaḡ asıñ eyā dürli sözime

332. Babañız ḳoymaḡ ister bu fenānı
Fenādan ḳoymasa bulmaz beḳānı

[16b]

333. Bu ḥalde indi gökden Cebrā’īl’i
Getürmişdi yanınca ‘ Āzra’īl’i

334. Celil eyler didi çok çok selāmı
Diyir ne ister ol ḥayrül-keleāmı

335. Didi andan dilerem ümmetimi
Duta anlar benim bu sünnetimi

336. Ḳayıtdı ol dem Cebrā’īl Celil’e²⁶
Yine gitdi selam[a] ol ḥālīle

337. Didi olsun Resül’üñ ḥātırı hoş
Behiştüm ümmetine eylerim nüş

338. Murādım bu idi didi Ḥudā’dan

Ne ğamdır naql kılmağ bu fenādan

339. İşikte durmuş idi cān türācı
Çağırdı şāhib-i sulţān-ı tācı
340. Didi ol Fāţıma ey merd kimsen
Ne yirdensin ki ismiñ bilmezem ben
341. Didi A^ç rābi'yem izniñ talebdır
Ki mağşūdım benim āli-nesebdır
342. Didi babamıñ aĥvāli perīşān
Gice gündüz iderem zār [u] efgān
343. Babası ĥāli oldu bu ĥaberden
Ĥaber sordı kızından bu eşerden
344. Didi durmuş ĥapuda bir ^ç Arābī
Çağırdı ehl-i beytiñ bü'l-adābı

[17a]

345. Marazından ĥaber ister o dil-cū
Vir iz(i)n olsa ger girrem içerü
346. Didi şanduñ mı ol kes bir ^ç Arab'dur
Nebīden ğayrıya bil pür-ğazabdır
347. Atalardan analardan uşākı
Ayırur merg-i sāğarla bu sākī
348. Nice nevres civānı kıydı şimşād
Niçeleri olur me'yūs [u] nā-şād
349. Adı cān alıcı girsün içerü
Getürme göñlüne sen ğuşşa ĥayķu
350. Ķapu açıldı girdi içerüye
Taĥıyyāt eyledi ol māh-rūya
351. Didi kim ne işe geldiñ beyān it
Ne sırruñ var ise dilde ^ç ayān it
352. Didi kim gelmişem kıllam ziyaret
Çü rūĥuñ almağa virseñ icāzet
353. Didi Ĥağ'dan dilerem ümmetim men
Olara virme zaĥmet ey melek sen
354. Nağar kıldı Muĥammed āsumāna
Semādan oldu Cebrā³il revāne
355. Didi virdi selām ol Ĥayy-ı Ma^ç būd
Ne isterse dileği oldu mevcūd²⁷
356. Tamām itdükte Cebrā³il sözini

Şāĥābe saruya dutdı yüzini

[17b]

357. Olara bir vaşıyyet itdi ta^ç līm
Ĥudā'ya cān-ı pākin kıldı teslīm
358. Şāĥābe gözlerinden tökdi ĥan yaş
Göge çıĥdı şadālar oldu pür-ĥāş
359. Didi ol Fāţıma baba n'olupsın
Beni tenhā ğarīblikde ĥoyupsın
360. Baba terk eyleme bi'llah diyārı
Yüzüñsiz bulmanam hergiz ĥarārı
361. Bu derde niçe şabr idem ne çāre
Olupdur cigerim pes pāre pāre
362. Gice gündüz Ĥudā emrinde ĥā³im
Dili zıkr eyleyen Allāh'ı dā³im
363. Ķadine geymeyen gökçek libāsı
Kime ben ağlayalum bile yası
364. Ĥaşır üzre olan her dem mezākı
Ķarārım gitdi ey çeşmim çerāği
365. Gözüñ aç gör kızıñ ĥāli n'olupdur
Ĥamıñdan gül kimi rengim şolupdur
366. Ĥüseyn ile Ĥasan ĥan yaş tökeller
Sinede ĥün-ı ğam toĥmın ikeller
367. Meger raĥm eylemezsin bu uşāķa
Ne yatmışıñ baba durgil ayağa
368. Ĥarībem raĥm kıll ben bī-nevāya
Niçün salduñ beni bu āh [u] vāya

[18a]

369. Penāhım melce³im ümmīd-ĝāhım
Melāzım kıble-ĝāhım dest-ĝāhım
370. Dil oldu fūrķatinden bī-ķarārī
Beni tenhā burada ĥoyma bārī
371. ^ç Azīzler yoĥ bu dünyā i^ç tibārı
O dünyāya idiñ²⁸ sa^ç y iĥtiyārī
372. Yaşayup bir kişi efgūn [u] bisyār
Aparur ol kesi toprağa ĝaddār
373. Ki herkes geydise gökçek libāsı
Olur āĥir kefeni ağ libāsı²⁹

374. Günâhlar itmişük ‘ışyânımız çoh
Hudâ emrinde hem noğşânımız çoh

375. Gelün kim şıdık-ı dilden ağlayalum
Cigeri âh odıyla dağlayalum

376. AHUDAĞ gözümüzden kanlu yaşı
Ola kim bağrumuzun tâze yaşı³⁰

377. Du‘âlar eyleyün Perverdigâr’a
Du‘âdan gayrı yoğ çäre ne çäre

378. İlähî hürmetiyçün ol Hâbîb’iñ
İlähî ‘izzetiyçün ol Celîl’iñ

379. Ebübekr [ü] ‘Ömer ‘Osmân haqıyçün
‘Aliyy-i şâh-ı merdân gayretiyçün

380. İlähî zât-ı pâkiñ hürmetiyçün
Hudâ’yâ bâb-ı hâkiñ hürmetiyçün

[18b]

381. İlähî ol melekler hürmetiyçün
Melekler hem felekler hürmetiyçün

382. Güşâd it yüzimize doğrı râhı
Bize ihsânı kıl ‘afv it günâhı

383. Bi-hağğ-ı Muşafâ vâ ehl-i beyti
Kerem eyle bize yön gör behiştı

384. ‘Aliller derdine gönder devâlar
Marîzler şadrına gönder şifâlar

385. Hudâ’yâ **Müznib**’iñ çokdur günâhı
Bağışla pâdişâlar pâdişâhı

386. Diyeni yazanı kulağ asanı
Çamusın yarlığa hem oğuyanı

[fâ‘ ilâtün/fâ‘ ilâtün/fâ‘ ilün]

387. Oğuyanı yazanı diñleyeni
Rağmetiñle yarlıkagil yâ Ğanî

388. Ger dilersiz bulasız oddan necât
‘Işğ-ıla derd-ile eydüñ eş-şalât

389. Eş-şalât ey ma‘den-i esrâr-ı dîn
Eş-şalât ey mağrem-i ‘ayne’l-yağîn

390. Eş-şalât ey dîn-i İslâm’iñ şehi
Eş-şalât ey ‘âlemiñ şâhen-şehi

391. Eş-şalât ey Hağ te‘âlâ rağmeti
Ey çeken ümmet yolında zağmeti

392. Eş-şalât ey hâtem-i peygamberân
Eş-şalât ey şâfi‘-i her dü cihân

[19a]

[mefâ‘ ilün/mefâ‘ ilün/fe‘ ülün]

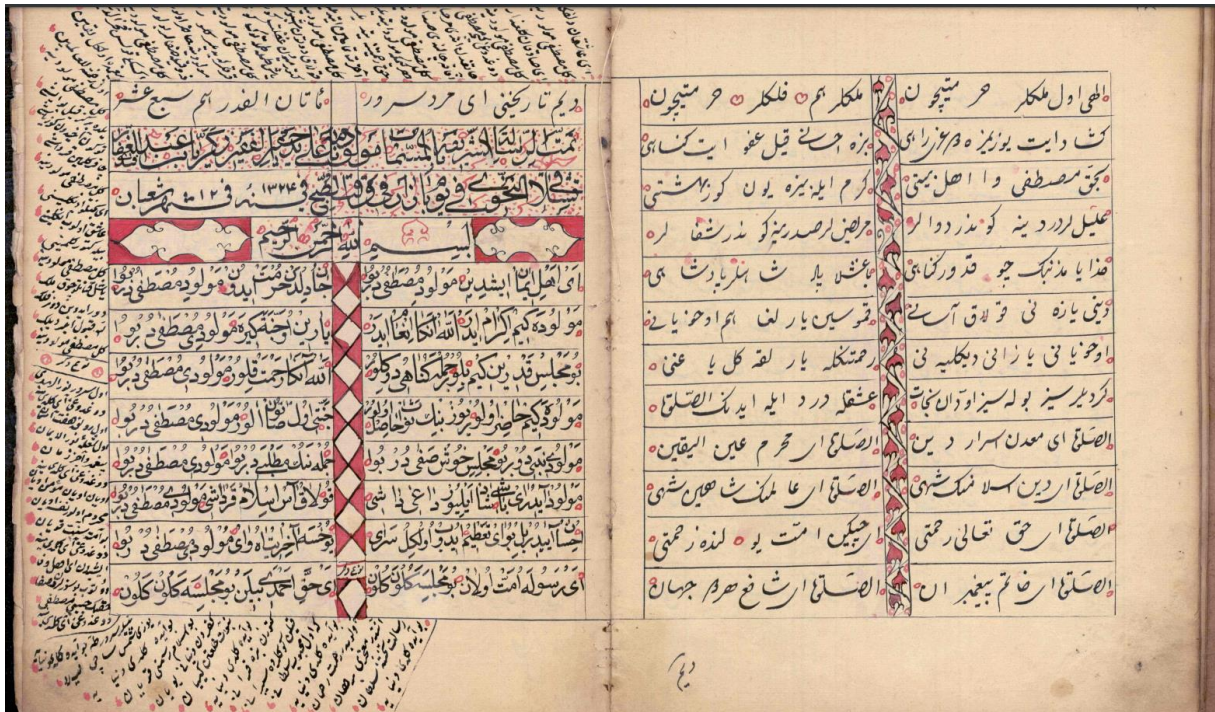
393. Diyem târiğini ey merd-i server
Mi’etân elfdir hem seb‘a ‘aşer

*Temmetü'r-Risâletü's-Şerîfe Bi'l-Müsemmât
Mevlûdu'n-Nebî ‘alâ-yedi hağğiri'l-fağğir
Zekerıyyâ bin ‘Abdu'l-ğaffâr Efendi Kışlakî
En-Nuğuvî fi-yevmi bâzâr fi vağğti's-şubğ fi
sene 1324 fi 12 şehri Şa‘bân.*

EK: Müznib Mevlidî'nden Örnek Sayfalar

Müznib Mevlidî'nin ilk sayfaları (2b-3a).

Müznib Mevlidî'nin son sayfaları (18b-19a).

Sonnotlar

- ¹ Bk. www.yazmalar.gov.tr/eser/risaletul-efvac/2715 (ET: 16.10.2022)
- ² Bk. <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/details/332144?SearchType=2> (ET: 16.10.2022)
- ³ *Müznib Mevlidî*'nden verilen örneklerde, burada olduğu gibi, yay parantez içinde, yazının ekinde bulunan metindeki beyit numaralarına atıf yapılmıştır.
- ⁴ “muḥbir-i” yazmada “muḥbir ü” şeklindedir. “Peygamber” kelimesinde vezin bozulmaktadır.
- ⁵ “selam-ı” yazmada “selam u” şeklindedir.
- ⁶ “selam-ı” yazmada “selam u” şeklindedir.
- ⁷ Mısradaki yer alan "ehl-i 'ilm" ibaresi yazmada "ehl ü 'ilm" olarak kayıtlıdır.
- ⁸ Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye söylediği rivayet edilen söz. "Ya Ali! ente minni ve ene mink. Sen benden, ben senden bir parçayım. Herkes bunu bilir."
- ⁹ “muḥbir-i” yazmada “muḥbir ü” şeklindedir. “Peygamber” kelimesinde vezin bozulmaktadır. “Peygamber” okunsa vezin düzelmektedir.
- ¹⁰ “Ziyâretgâhlara” kelimesi özellikle yaklaşma hal ekiyle yazılmıştır.
- ¹¹ Buradaki “onikinci” anlamındaki "onikimci" kelimesi özellikle bir dil özelliği olarak mim ile yazılmıştır.
- ¹² Mısradaki veznin doğru çıkması için “ağ” kelimesinin medli okunması gerekmektedir.
- ¹³ Yazmada “medhin kitâbı” olmakla birlikte doğrusu “medhiḥ kitabın” olmalıdır.
- ¹⁴ Bu mısradaki geçen bir dağ adı olan "Hıra" kelimesi "Hıra" şeklinde ötreli olarak kaydedilmiştir.
- ¹⁵ Her ne kadar “salla’llahu aleyhi ve sellem” yaygın şekli ise de burada yazmada “salla’llahu aleyhi’s-selâm” şeklinde yazılmıştır.
- ¹⁶ “kaçıkdı” kelimesi yazmada “kaçıtdı” olarak kayıtlıdır. Ancak anlam ve kafiyece “kaçıkdı” olmalıdır.
- ¹⁷ “şürîde”, yazmada elifle “şür ide” gibi yazılmıştır.
- ¹⁸ O, kulunu gece yürüten Sübhan bütün noksanlıklardan münezzehtir... *Kur’an*, İsra, 1.
- ¹⁹ Bu mısradaki tamlama atıf vavı anlamında olmalıdır.
- ²⁰ Bu mısradaki tamlama atıf vavı anlamında olmalıdır.
- ²¹ Bu mısradaki tamlama atıf vavı anlamında olmalıdır.
- ²² Bu mısradaki vezin kusuru bulunmaktadır.
- ²³ Bu beyitteki bildirme eklerinin yazımında yahut bazı iyelik eklerinin yazımında görülen ve tutarsızlık olarak düşünülebilecek bazı farklılıkların sebebi, tek nüsha olan eserdeki yazıma birebir uyulmasıdır. Müstensih tarafından ekteki ünlü belirtilmişse mecburen ona uyulmuştur.
- ²⁴ Bu beyitte ve bundan iki beyit sonra geçen Peygamber kelimesinde vezin bozulmaktadır. Kelime Peygamber olarak okunursa bu sorun ortadan kalkar.
- ²⁵ Bu mısradaki bulunan "habibi" kelimesi yazmada "habib ü" şeklinde kayıtlıdır.
- ²⁶ Mısradaki vezin bozuktur. Şu şekilde olursa düzelir: “Çayıtd’ol dem[de] Cebrâ’il Celîl’e”
- ²⁷ Bu mısranın sonunda önce "makbül" kelimesi yazılmış dagha sonra muhtemelen bu kelimenin kafiyeyi bozduğu farkedilerek dizinin üzerine "mevcüd" kelimesi ilave edilmiştir. Mevcüd kelimesi kafiyece metne daha uygun olduğundan burada o tercih edilmiştir.
- ²⁸ Burada "idiḥ" kelimesi yerinde yazmada önce "anıḥ" yazılmış, daha sonra bu kelimenin üzerine "idiḥ" kelimesi ilave edilmiştir. "İdiḥ" kelimesi metne anlamca daha uygun olduğundan o tercih edilmiştir.
- ²⁹ Bu beyitte kafiye yoktur. Sadece redif vardır.
- ³⁰ Bu dize sonunda bulunan "yaşı" kelimesi manaca beyte çok uygun değildir. Bu kelimenin "başı" olması daha uygundur. Muhtemelen burada bir yazım yanlışlığı söz konusudur.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN

Diğer Yazarlar / Other Authors: Ahmet GÜRBÜZ

Yazar Katkı Oranı Beyanı/Author Contribution Rate: Araştırmacılar çalışmaya eşit oranda katkı yapmışlardır.

Çatışma Beyanı / Conflict Statement: Çatışma Beyanı / Conflict Statement: Yazarlar bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkilerinin bulunmadığını, herhangi bir çıkar çatışmalarının olmadığını beyan etmişlerdir.

Etik Beyanı / Ethical Statement: Yazarlar bu makalede “Etik Kurul İzni”ne gerek olmadığını beyan etmişlerdir.

Destek ve Teşekkür / Support and Thanks: Yazarlar bu çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmadığını beyan etmişlerdir.

Yayımlanan makalede araştırma ve yayın etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'nin editör ve yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.